

Практика перегляду судових рішень у зв'язку з нововиявленими обставинами в порядку цивільного судочинства *

Публікація ґрунтується на результатах опрацювання справ та матеріалів, наданих Верховному Суду України судами України з метою проведення узагальнення практики перегляду судових рішень у зв'язку з нововиявленими обставинами в порядку цивільного судочинства. Узагальнення проводилося в межах вивчення Верховним Судом України практики застосування судами нового Цивільного процесуального кодексу України (далі — ЦПК) з метою виявлення та усунення проблем і помилок.

Перегляд рішень, ухвал та судових наказів у зв'язку з нововиявленими обставинами є особливим видом провадження в цивільному судочинстві. На відміну від перегляду судового рішення в порядку апеляційного та касаційного оскарження, підставою такого перегляду є не недоліки розгляду справи судом (незаконність та (або) необґрунтованість судового рішення чи ухвали, неправильне застосування судом норм матеріального права, порушення норм процесуального права), а те, що на час ухвалення рішення суд не мав можливості врахувати істотну обставину, яка могла суттєво вплинути на вирішення справи, оскільки учасники розгляду справи не знали про неї та, відповідно, не могли надати суду дані про неї. Тобто перегляд справи у зв'язку з нововиявленими обставинами має на меті не усунення судових помилок, а лише перегляд вже розглянутої справи з урахуванням обставини, про існування якої стало відомо після ухвалення судового рішення.

Порядок перегляду рішень, ухвал та судових наказів у зв'язку з нововиявленими обставинами регламентується гл. 4 розд. V ЦПК.

Оскільки положення нового процесуального законодавства істотно не змінили порядок перегляду справ у зв'язку з нововиявленими обставинами, закріпленого ЦПК 1969 р., то й у судовій практиці виявлено небагато проблем та ускладнень, що виникали під час такого перегляду. Суди здебільшого правильно здійснюють перегляд судових рішень у зв'язку з нововиявленими обставинами. Однак трапляються ви-

падки недотримання судами норм законодавства, зокрема, безпідставного перегляду судових рішень у порядку гл. 4 розд. V ЦПК з метою усунення недоліків розгляду справ судом та виправлення судових помилок.

Рішення, що можуть бути переглянуті у зв'язку з нововиявленими обставинами

Згідно з ч. 1 ст. 361 ЦПК у зв'язку з нововиявленими обставинами можуть бути переглянуті рішення або ухвала суду, **якими закінчено розгляд справи, що набрали законної сили**, а також судовий наказ.

Водночас під час узагальнення виявлено випадки оскарження у зв'язку з нововиявленими обставинами рішень, які не набрали законної сили.

Так, Київський районний суд м. Полтави рішенням від 18 березня 2008 р. частково задовольнив позов Б.С. та стягнув на його користь з Б.В. 900 грн відшкодування моральної шкоди, завданої шляхом нанесення тілесних ушкоджень. Відповідач Б.В. 26 березня 2008 р. подав заяву про апеляційне оскарження рішення та 2 квітня 2008 р. одночасно з апеляційною скаргою на рішення суду подав заяву про його перегляд у зв'язку з нововиявленими обставинами. Суд розглянув зазначену заяву та відмовив у її задоволенні.

Здебільшого у зв'язку з нововиявленими обставинами у 2008 р. було переглянуто рішення: місцеві суди скасували 2 тис. 704, тобто 81,8 % від усіх скасованих судових рішень. Також місцеві суди скасували за результатом перегляду у зв'язку з нововиявленими обставинами 115 ухвал та 486 судових наказів ¹.

Підстави перегляду судових рішень у зв'язку з нововиявленими обставинами

Основною проблемою, через яку виникає необхідність перегляду справ у зв'язку з нововиявле-

* Узагальнення підготовлено суддею Верховного Суду України **М.П. ПШОНКОЮ** та головним консультантом управління вивчення та узагальнення судової практики Верховного Суду України, кандидатом юридичних наук **О.Є. БУРЛАЙ**.

¹ Тут і далі наведено показники місцевих судів за 2008 р. згідно з даними Державної судової адміністрації України.

ними обставинами, є неоднакова і не завжди правильна практика визначення судами тих чи інших обставин як нововиявлених.

Істотними для справи є обставини, що не були і не могли бути відомі особі, яка звертається із заявою, на час розгляду справи (п. 1 ч. 2 ст. 361 ЦПК).

Переважає більшість справ, що надходять на розгляд судів для перегляду у зв'язку з нововиявленими обставинами, переглядається саме з цієї підстави. Наприклад, у 2008 р. місцеві суди розглянули 5 тис. 743 заяви про перегляд рішення, ухвали, судового наказу у зв'язку з нововиявленими істотними для справи обставинами, що не були і не могли бути відомі особі, яка звертається із заявою, на час розгляду справи, що становить 96,2 % від усіх розглянутих заяв про такий перегляд. Задоволено 3 тис. 275 заяв, або 57 % від розглянутих на цій підставі заяв. Апеляційні суди розглянули 434 заяви про перегляд рішення, ухвали з цієї підстави, або 96,8 % від загальної кількості розглянутих заяв. З них задоволено 68, або 15,7 %.

При розгляді заяв про перегляд рішень суду у зв'язку з нововиявленими обставинами з цієї підстави виникає найбільше проблем і суперечностей.

Для прикладу наведемо справу, в якій правильно визначено обставини як нововиявлені.

Тернопільський міськрайонний суд Тернопільської області розглянув справу за позовом М. до Л. про розірвання шлюбу. Рішенням від 29 березня 2007 р. суд позовні вимоги задовольнив. 20 квітня 2007 р. Л. звернулася до суду із заявою про перегляд рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами, посилаючись на свою вагітність, про яку на час ухвалення судового рішення не знала і не могла знати. Суд ухвалою від 15 травня 2007 р. заяву задовольнив, скасувавши своє ж рішення від 29 березня 2007 р.

Непоодинокими є випадки, коли при розгляді заяви про перегляд рішення суду у зв'язку з нововиявленими обставинами заявник посилається на **процесуальні недоліки, допущені під час розгляду цивільної справи, а суд визнає цю обставину нововиявленою.**

Наприклад, в усіх регіонах досить поширеними є випадки перегляду судових рішень у зв'язку з нововиявленими обставинами з тієї підстави, що сторона не була повідомлена про час і місце розгляду справи або не з'явилася в судові засідання з поважних причин.

Так, Мукачівський міськрайонний суд Закарпатської області ухвалою від 22 травня 2008 р. скасував у зв'язку з нововиявленими обставинами ухвалу цього ж суду, якою залишена без розгляду позовна заява Ш.М. до Ш.Й. про визнання права власності у зв'язку з неявкою позивача в судові засідання без поважних причин. Суд визнав нововиявленою обставиною те, що Ш.М. запізnilася в судові засідання з поважних причин.

Подібні обставини не можуть вважатися нововиявленими і не є підставою для відповідного перегляду судового рішення.

Також нерідко підставою для звернення до суду є неналежне виконання судом обов'язків щодо встановлення складу учасників судового розгляду, належного відповідача, вивчення обставин справи тощо.

Наприклад, Переяслав-Хмельницький міськрайонний суд Київської області в 2006 р. розглянув справу за заявою Переяслав-Хмельницької міської ради (далі — міськрада) про визнання відумерлою спадщини (двокімнатної квартири у м. Переяслав-Хмельницькому). Рішенням від 24 жовтня 2006 р. суд задовольнив вимоги заявника.

15 січня 2007 р. до суду звернувся К. із заявою про перегляд рішення суду у зв'язку з нововиявленими обставинами, оскільки він є онуком спадкодавця, і рішенням суду порушено його права як спадкоємця. Ухвалою від 26 квітня 2007 р. суд задовольнив зазначену заяву, а 22 травня того ж року ухвалив нове рішення, яким відмовив Переяслав-Хмельницькій міській раді у задоволенні вимог про визнання спадщини відумерлою.

Слід зазначити, що згідно з ч. 1 ст. 275 ЦПК докази, які свідчать про належність майна спадкодавцю, про відсутність спадкоємців за заповітом і за законом або про відмову від прийняття спадщини, повинні бути наведені у заяві про визнання її відумерлою і, відповідно, надані заявником. У вищенаведеній справі в заяві міськради було лише відзначено, що «житлове приміщення знаходиться в занедбаному стані, спадкоємці відсутні». Також відповідно до ч. 1 ст. 278 ЦПК суд ухвалює рішення про визнання спадщини відумерлою та про передачу її територіальній громаді за місцем відкриття спадщини, встановивши, що спадкоємці за заповітом і за законом відсутні або спадкоємці усунені від права на спадкування, або спадкоємці не прийняли спадщину чи відмовилися від її прийняття. Таким чином, суд мав на підставі ч. 1 ст. 121 ЦПК залишити заяву міськради без руху і надати їй строк для усунення недоліків, зокрема, для зазначення необхідних обставин та надання відповідних доказів. Оскільки він такої дії на вчинив, можна сказати, що **суд не виконав своїх передбачених законом обов'язків, що вплинуло на результати розгляду справи.** Крім того, в цьому випадку суд усупереч положенням ч. 1 ст. 362 ЦПК прийняв до розгляду заяву про перегляд рішення суду у зв'язку з нововиявленими обставинами, яку подала особа, що не брала участі у розгляді справи.

Слід звернути увагу судів на те, що процесуальні недоліки розгляду справи (неналежне повідомлення учасників судового розгляду, що перешкодило їм взяти участь у судовому засіданні; неналежне дослідження обставин справи; неналежне сприяння всебічному і повному з'ясуванню обставин справи

тощо) **не можуть вважатися нововиявленими обставинами**. Такі обставини можуть бути підставою для перегляду судового рішення в апеляційному чи касаційному порядку.

Трапляються випадки, коли суд кваліфікує як нововиявлені обставини ті, які виникли після ухвалення судового рішення, тобто які **є новими**.

Судам необхідно звернути увагу, що нововиявленою може бути визнана лише та обставина, яка існувала в об'єктивній дійсності на момент ухвалення рішення. Обставина, яка виникла пізніше, є такою, що не могла бути врахована судом при розгляді справи, тому є підставою для нового звернення до суду.

Так, Рівненський міський суд Рівненської області розглянув справу за позовом С. до виконавчого комітету Рівненської міської ради про визнання її членом сім'ї, визнання права на житлове приміщення. Рішенням від 21 вересня 2006 р. суд позов задовольнив.

Апеляційний суд Рівненської області 5 грудня 2006 р. ухвалив нове рішення, яким відмовив у задоволенні позовних вимог з причин недоведеності.

23 жовтня 2007 р. С. звернулася до апеляційного суду із заявою про перегляд рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами, посилаючись на судові рішення Рівненського міського суду від 21 вересня 2007 р., яким було встановлено факт проживання заявниці однією сім'єю з померлим Р. Ухвалою від 20 листопада 2007 р. Апеляційний суд Рівненської області обґрунтовано відмовив у задоволенні заяви С. про перегляд рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами через те, що судові рішення, на яке посилалася заявниця, ухвалені після ухвалення оскаржуваного рішення суду, і не може вважатися нововиявленою обставиною.

Дискусійним є питання про те, чи можна вважати нововиявленою обставиною **факти, які не були відомі суду та учасникам судового розгляду на час ухвалення рішення, але стали відомі після набрання ним законної сили**.

У провадженні Чаплинського районного суду Херсонської області перебувала справа за позовом К.Ю. до К.В. про стягнення аліментів. У зазначеній справі 15 травня 2006 р. цей районний суд ухвалив рішення про задоволення позовних вимог.

Відповідач у справі подав заяву про перегляд рішення суду у зв'язку з нововиявленими обставинами. Під час розгляду зазначеної заяви суду було надано висновок експертизи від 7 травня 2007 р., в якому йдеться про те, що К.В. не може бути біологічним батьком дитини. В ухвалі суду зазначено, що з актового запису про народження дитини виключено те, що відповідач є батьком дитини. Місцевий суд, керуючись вимогами п. 1 ч. 2 ст. 361 ЦПК, ці обставини кваліфікував як нововиявлені, зазначивши, що вони існували на момент розгляду справи, проте ні суду, ні заявнику відомі не були. Місцевий суд заяву

задовольнив, рішення від 15 травня 2006 р. скасував у зв'язку з нововиявленими обставинами.

Подібні випадки є непоодинокими.

Слід звернути увагу, що ухвалення судом рішення без урахування обставин, які суд не міг врахувати через їх відсутність, не є недоліком роботи суду, особливо з огляду на принцип диспозитивності, встановлений ст. 11 ЦПК, відповідно до якого суд розглядає цивільні справи не інакше як за зверненням фізичних чи юридичних осіб, поданим відповідно до цього Кодексу, в межах заявлених ними вимог і на підставі доказів сторін та інших осіб, які беруть участь у справі, і не може з власної ініціативи здійснювати пошук та збирати докази.

У свою чергу особи, які беруть участь у справі позовного провадження, для підтвердження своїх вимог або заперечень зобов'язані подати усі наявні у них докази або повідомити про них суд (відповідно до ч. 3 ст. 10, ч. 2 ст. 27, статей 60, 131 ЦПК). Якщо учаснику судового розгляду було відомо про існування істотного для справи доказу, але він не вчинив жодних дій для надання його суду, а після ухвалення рішення звернувся із заявою про перегляд рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами, посилаючись на те, що суд при ухваленні рішення не врахував зазначену обставину, така заява не підлягає задоволенню.

У деяких випадках суди визнавали обставини нововиявленими лише тому, що суд не знав про їх наявність через нез'ясування того, **чи могли вони бути відомі заявнику**.

Наприклад, Коростенський міськрайонний суд Житомирської області розглянув цивільну справу за заявою неповнолітньої Я.Т. про встановлення факту її проживання в м. Коростені з 3 серпня 1991 р. по 28 травня 1992 р. Під час розгляду справи заявниця уточнила свої вимоги, подавши відповідну заяву, та просила встановити факт її проживання в с. Веселівці Коростенського району протягом того ж періоду. До участі у справі суд допустив батька заявниці Я.В. як її законного представника, який підтримав заяву в повному обсязі. Коростенський міськрайонний суд рішенням від 11 грудня 2006 р. заяву Я.Т. задовольнив повністю.

15 лютого 2007 р. Я.В. подав до суду заяву, в якій просив «скасувати рішення у зв'язку з тим, що його донька в період з 3 серпня 1991 р. по 28 травня 1992 р. проживала у м. Коростені по вул. 1-го Травня 3, кв. 28». Більше нічого в заяві не зазначено. Незважаючи на це, суд скасував своє рішення та 5 квітня 2007 р. ухвалив нове — про встановлення відповідного факту проживання Я.Т. у м. Коростені.

Ще однією складною проблемою є помилкове тлумачення деякими суддями положень п. 1 ч. 2 ст. 361 ЦПК щодо **істотності для справи обставин, які розглядаються як нововиявлені**.

Нововиявлена обставина практично завжди є новим, невідомим раніше доказом щодо обставин справи. Для визначення, чи є такий доказ істотним, суду необхідно вивчити матеріали справи, рішення в якій просить переглянути заявник, і зокрема, визначити, на підставі яких доказів таке рішення було ухвалене. З урахуванням цього суд може зробити висновок про те, чи підлягає відповідне рішення перегляду.

У судах склалася неоднакова практика вирішення питання про істотність нововиявленої обставини.

З одного боку, суд визнає неістотними обставини, які здатні суттєво вплинути на вирішення справи.

Наприклад, Московський районний суд м. Харкова 5 березня 2002 р. ухвалив рішення, за яким з відповідача Н. на користь позивача К. стягнув 28 тис. 715 грн відшкодування матеріальної та моральної шкоди, а також 2 тис. 50 грн відшкодування матеріальної шкоди на користь туристичної фірми.

12 липня 2007 р. Апеляційний суд Харківської області змінив рішення місцевого суду, зменшивши суму стягнень до 13 тис. 586 грн.

28 березня 2007 р. Н. звернувся до Московського районного суду м. Харкова із заявою про перегляд рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами. Заявник надав ґрунтовні докази того, що позивач суттєво і безпідставно завищив суму матеріальної шкоди, а отримані ушкодження не були тяжкими. Ухвалою від 12 квітня 2007 р. суд відмовив у задоволенні заяви через те, що зазначені в заяві обставини є неістотними. Цю ухвалу районного суду було оскаржено в апеляційному порядку, апеляційний суд ухвалою від 9 серпня 2007 р. відмовив у її задоволенні.

Слід звернути увагу, що в цьому випадку заява про перегляд рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами розглядалася ще й неналежним судом, оскільки відповідно до ч. 1 ст. 363 ЦПК рішення, ухвала суду чи судовий наказ переглядаються у зв'язку з нововиявленими обставинами судом, який ухвалив рішення, постановив ухвалу або видав судовий наказ.

З другого боку, суд приймає до розгляду заяву та переглядає у зв'язку з нововиявленими обставинами рішення, ухвалене на основі достатнього обсягу доказів, тоді як заява про такий перегляд не містить належного мотивування.

Так, Суворовський районний суд м. Одеси розглянув справу за позовом Г. до В.О. про визнання батьківства. Рішенням від 15 січня 2008 р. суд задовольнив позовні вимоги позивача, визнавши за ним батьківство щодо малолітньої В.А. на підставі судово-медичної експертизи ДНК.

18 лютого 2008 р. відповідачка у справі звернулася до суду із заявою про перегляд рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами, посилаючись на те, що у свідоцтві про народження батьком дитини за-

писаний В.І. До заяви додано копію свідоцтва про народження, жодних додаткових доказів оспорюваного батьківства суду надано не було. Незважаючи на це, суд ухвалою від 4 березня 2008 р. заяву В.О. задовольнив. Унаслідок перегляду справи суд 14 квітня 2008 р. ухвалив рішення, аналогічне попередньому.

Інший приклад. До Жовтневого районного суду м. Харкова із заявою про перегляд рішення суду у зв'язку з нововиявленими обставинами звернулася С.С. Заявниця просила переглянути рішення від 23 грудня 2005 р., яким суд задовольнив її позов до С.А. про розірвання шлюбу. Свою вимогу про перегляд рішення мотивувала тим, що на час розгляду справи та ухвалення рішення вона мала прізвище Б., зазначене у свідоцтві про шлюб, яке долучене до матеріалів справи. У 2007 р. вона отримала новий паспорт на прізвище С., через що виникли труднощі з реєстрацією розлучення в органах РАЦСу. З урахуванням зазначеної обставини С.С. просила переглянути справу у зв'язку з нововиявленими обставинами та ухвалити нове рішення із вказівкою її нового прізвища. Ухвалою суду від 30 листопада 2007 р. заяву було задоволено.

Судам необхідно враховувати, що підставою перегляду рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами є наявність обставини, що може істотно вплинути на вирішення справи. Не можуть вважатися істотними обставинами необґрунтовані твердження заявника, незначні уточнення обставин справи тощо.

У справах щодо нерухомого майна типовими і поширеними є випадки, коли особи звертаються до суду з вимогою переглянути рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами на тій підставі, що зазначене рішення ухвалене на основі документації, яка згодом була змінена компетентними органами (БТІ), унаслідок чого характеристики об'єкта нерухомості, зазначені в судовому рішенні та новій документації, не збігаються і є неможливою реєстрація прав на такий об'єкт. Зміст перегляду при цьому полягає у внесенні відповідних змін до тексту судового рішення, не впливаючи на його зміст по суті.

Наприклад, Бахтанський районний суд Миколаївської області ухвалою від 11 лютого 2008 р. скасував рішення цього ж суду від 19 грудня 2007 р. у справі за позовом Т. до Р. про реальний поділ житлового будинку. Нововиявленими обставинами суд визнав дані поточної інвентаризації спірного житлового будинку, проведеної після ухвалення скасованого рішення. У результаті повторної інвентаризації встановлено, що при проведенні попередньої інвентаризації були допущені помилки при замірах розмірів кімнат будинку, що вплинуло на розмір часток, виділених сторонам у порядку його реального поділу, оскільки висновки експерта ґрунтувалися саме на попередніх даних БТІ.

У справі було призначено повторну експертизу та 7 травня 2007 р. ухвалено нове рішення.

Інший приклад. Новозаводський районний суд м. Чернігова розглянув справу за позовом Г. до Чернігівської міської ради про визнання права власності в порядку спадкування. Рішенням від 8 листопада 2006 р. суд задовольнив позовні вимоги, визнавши за позивачем право власності на ½ частину житлового будинку в м. Чернігові.

8 червня 2007 р. Г. звернувся до суду із заявою про перегляд судового рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами, мотивуючи свої вимоги тим, що рішення суду було ухвалено на підставі довідки комунального підприємства «Чернігівське міжміське бюро технічної інвентаризації», яку 7 червня 2007 р. визнано недійсною у зв'язку з помилкою. Згідно з новою довідкою змінилася частка майна, визнання права власності на яку вимагав позивач.

Ухвалою від 18 липня 2007 р. суд задовольнив заяву Г. про перегляд рішення суду у зв'язку з нововиявленими обставинами і 11 вересня 2007 р. ухвалив нове рішення з урахуванням виявленої обставини, яким визнав за позивачем право власності на $\frac{3}{5}$ частини будинку.

У юристів, зокрема суддів, немає одноставної думки щодо того, чи є правильною така практика. З одного боку, вбачається, що, незважаючи на те, що зазначені обставини і не відповідають ознакам нововиявлених, така практика перегляду судових рішень виправдана, оскільки без внесення відповідних виправлень судові рішення неможливо виконати. Особливо з огляду на те, що законодавством не встановлено жодного іншого порядку внесення в судові рішення подібних виправлень та уточнень, і водночас зазначені обставини не є підставою для перегляду рішення в апеляційному чи касаційному порядку.

З другого боку, деякі юристи вважають, що внесення подібних змін до судового рішення не вимагає будь-якого перегляду і має відбуватися шляхом надання роз'яснення рішення суду відповідно до ст. 221 ЦПК.

Встановлені вироком суду, що набрав законної сили, завідомо неправдиві показання свідка, завідомо неправильний висновок експерта, завідомо неправильний переклад, фальшивість документів або речових доказів, що призвели до ухвалення незаконного або необґрунтованого рішення.

З таких підстав суди переглядають незначну кількість рішень, ухвал та судових наказів. Наприклад, у 2008 р. місцеві суди розглянули шість заяв, з них задоволено одну. Апеляційні суди розглянули дві заяви, жодної з яких не задоволено.

Загалом суди правильно застосовують зазначене положення законодавства.

Так, Ковельський міськрайонний суд Волинської області ухвалою від 28 вересня 2007 р. скасував рішення цього суду від 18 січня 2005 р. у справі про визнання права власності та витребування майна з чужого незаконного володіння. Нововиявленою об-

ставиною суд визнав те, що після набрання вироком суду законної сили стали відомі істотні обставини справи, а саме фальшивість документів, наданих представником відповідача у справі.

Однак трапляються випадки, коли місцеві суди скасовують рішення через відсутність достатніх доказів обґрунтованості вимоги заявника про перегляд судового рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами.

Наприклад, Новотроїцький районний суд Херсонської області ухвалив рішення у справі за позовом С. до К. про визнання договору купівлі-продажу недійсним та визнання права власності. К. подала заяву про перегляд зазначеного рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами, де зазначила, що долучені до справи від її імені розписки є фальшивими, вона таких розписок нікому не давала. Інших доказів, крім доводів заявника, у матеріалах справи немає. Враховуючи пояснення заявника, суд задовольнив заяву та скасував рішення суду.

У зв'язку з цим необхідно звернути увагу суду, що відповідно до п. 2 ч. 2 ст. 361 ЦПК такі обставини, як неправдиві показання свідка, завідомо неправильний висновок експерта, завідомо неправильний переклад, фальшивість документів або речових доказів, що призвели до ухвалення незаконного або необґрунтованого рішення, мають бути **встановлені вироком суду, що набрав законної сили**.

Вбачається також правильним, що у випадках, коли стосовно особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, провадження у кримінальній справі за законом не може бути закінчене постановленням вироку (за спливом строків давності, внаслідок акта амністії, помилування, досягнення віку кримінальної відповідальності, у зв'язку зі смертю тощо), на підтвердження наявності зазначених обставин суд може врахувати постанову суду про закриття кримінальної справи з підстав, передбачених ст. 7¹ Кримінально-процесуального кодексу України.

Скасування судового рішення, яке стало підставою для ухвалення рішення чи постановлення ухвали, що підлягають перегляду.

Місцеві суди у 2008 р. розглянули 217 заяв про перегляд рішень, ухвал, судових наказів з цієї підстави, з яких задоволено 29, або 13,4 % від розглянутих. Апеляційні суди розглянули 12 заяв, з яких задовольнили дві. При перегляді судових рішень у зв'язку з нововиявленими обставинами на цій підставі у судів також не виникає суттєвих труднощів.

Так, Центральний районний суд м. Сімферополя 6 грудня 2006 р. ухвалив рішення, яким задовольнив позов ДП до А. про стягнення суми.

А. звернувся до суду із заявою про перегляд судового рішення, мотивуючи тим, що під час розгляду справи йому не було відомо, що згідно з ухвалою Верховного Суду України від 15 листопада 2006 р. скасовано рішення Апеляційного суду АР Крим від 8 серпня 2005 р.

Ухвалою зазначеного районного суду від 10 квітня 2007 р. заява А. про перегляд рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами задоволена.

Встановлена Конституційним Судом України неконституційність закону, іншого правового акта чи їх окремого положення, застосованого судом при вирішенні справи, якщо рішення суду ще не виконане.

Це положення ЦПК є новелою. Зміст його полягає в тому, що в разі, коли судове рішення було ухвалене на підставі норм закону або іншого правового акта, який за подальшим висновком Конституційного Суду України був визнаний неконституційним, відповідні положення закону або іншого правового акта не можуть вважатися законними підставами для ухвалення судового рішення. Відтак судове рішення підлягає перегляду у зв'язку з нововиявленими обставинами. Слід звернути увагу на те, що судове рішення може бути переглянута з цієї підстави лише у разі, якщо воно не виконане.

За статистичними даними, в Україні ще не напрацьовано достатньо практики перегляду судових рішень у зв'язку з нововиявленими обставинами з цієї підстави. Адже протягом 2008 р. місцеві суди розглянули лише одну заяву про перегляд рішення, ухвалили або судового наказу на цій підставі, і вона була залишена без задоволення.

Особи, які мають право на подання заяви про перегляд судового рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами

Право подавати заяву про перегляд рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами відповідно до ч. 1 ст. 362 ЦПК мають *сторони та інші особи, які беруть участь у справі*.

Однак, незважаючи на однозначність положення ч. 1 ст. 362 ЦПК, досить часто суди розглядають заяви про перегляд рішень у зв'язку з нововиявленими обставинами від осіб, що не брали участі у розгляді справи. Часто особи *замість того, щоб оскаржувати рішення суду в апеляційному порядку*, звертаються до суду із заявами про їх перегляд у зв'язку з нововиявленими обставинами, посилаючись на недотримання судом положень матеріального і процесуального законодавства, порушення прав третіх осіб тощо. Трапляються випадки, коли суди на порушення положень ЦПК, зокрема ст. 361, їх задовольняють.

Так, Олександрійський міськрайонний суд Кіровоградської області розглянув справу за позовом Р. до Олександрійської міської ради про визнання договору купівлі-продажу дійсним та визнання права власності на квартиру. Рішенням від 24 травня 2007 р. суд зазначений позов задовольнив.

21 червня 2007 р. до суду звернулася Ш., яка не брала участі у розгляді справи, із заявою про пере-

гляд рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами. При цьому заявниця посилалася на неправильне застосування судом положень матеріального і процесуального права, порушення зазначеним рішенням суду її прав, незалучення її до судового розгляду.

Ухвалою від 4 липня 2007 р. суд задовольнив зазначену заяву, скасувавши рішення від 24 травня 2007 р. Того ж дня суд ухвалив нове рішення у справі, яким визнав договір купівлі-продажу квартири недійсним.

Вбачається, що у разі звернення із заявою про перегляд судового рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами особи, яка не брала участі у справі, суддя відповідно до норм ЦПК повинен відмовити у її прийнятті шляхом постановлення відповідної ухвали.

Однак як серед науковців, так і серед практиків поширена думка про те, що були б виправдані зміни до процесуального законодавства, відповідно до яких особам, що не брали участі в розгляді справи, надавалося б право на звернення до суду із заявою про перегляд рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами. Це пов'язано насамперед з тим, що мета і зміст процедури апеляційного оскарження істотно відрізняється від мети і змісту процедури перегляду судового рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами. У першому випадку йдеться про перевірку законності та обґрунтованості рішення суду першої інстанції, тобто про встановлення наявності судових помилок, а отже, про якість роботи суду першої інстанції. Тоді як процедура перегляду рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами не передбачає перевірки якості судового рішення. Необхідність такого перегляду зумовлюється наявністю обставин, які суд не міг врахувати під час ухвалення рішення. Отже, перегляд рішення суду в порядку апеляційного оскарження та перегляд у зв'язку з нововиявленими обставинами ґрунтуються на різних підставах, мають різну мету, що врешті зумовлює і різницю в процедурах перегляду.

В умовах, коли процесуальне законодавство не містить норми щодо можливості звернення до суду особи, яка не брала участі у розгляді справи, із заявою про перегляд судового рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами, така особа в разі наявності обставин, які відповідають критеріям нововиявленості, змушена звертатися до суду лише в порядку апеляційного оскарження, яке, по-перше, є більш процесуально складним, ніж порядок перегляду рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами, а по-друге, не завжди здатне адекватно захистити права такої особи, оскільки обставини, що можуть вважатися нововиявленими, можуть не створювати підстав для скасування рішення суду в апеляції (наприклад, скасування судового рішення, яке стало підставою для ухвалення рішення чи постановлення ухвали, що підлягають перегляду; встановлена Кон-

ституційним Судом України неконституційність закону, іншого правового акта чи їх окремого положення, застосованого судом при вирішенні справи, якщо рішення суду ще не виконане).

Крім того, такі зміни у законодавстві більшою мірою відповідали б загальній логіці ЦПК, який на відміну від ЦПК 1969 р. надає учасникам процесу, зокрема особі, що не брала участі у розгляді справи, значно більше прав, спрямованих на захист її інтересів. Зазначеним особам надано право звертатися до суду з вимогою про перегляд рішення судів в апеляційному, касаційному порядку та за винятковими обставинами. Це дозволило би краще захистити права осіб від можливих порушень.

Вбачається, що згідно з положеннями ст. 45 та ч. 4 ст. 46 ЦПК право звертатися до суду із заявою про перегляд судового рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами має прокурор, незалежно від того, чи брав участь у справі, якщо він діє в інтересах осіб, що брали участь у розгляді справи.

Виявлено випадки, коли місцеві суди приймають до розгляду заяви прокурора про перегляд рішень у зв'язку з нововиявленими обставинами тоді, коли він діє в інтересах осіб, які не брали участі у розгляді справи.

Так, Березанський районний суд Миколаївської області розглянув заяву прокурора Березанського району в інтересах громадянина П., який не брав участі у справі, про перегляд рішення цього ж суду від 7 серпня 2006 р. за позовом Д. до виконавчого комітету Данилівської сільської ради про визнання права власності на земельну ділянку в порядку спадкування за законом. Зазначене рішення суд скасував ухвалою від 3 січня 2007 р. у зв'язку з нововиявленими обставинами, якими суд визнав наявність заповіту, за яким спадкоємцем згаданої земельної ділянки призначався П.

Така практика є неправильною.

На звернення із заявою про перегляд рішення суду у зв'язку з нововиявленими обставинами також має право правонаступник особи, що брала участь у справі, у разі якщо спірні правовідносини допускають правонаступництво.

Суди, що здійснюють перегляд рішень у зв'язку з нововиявленими обставинами

Відповідно до вимог ст. 363 ЦПК рішення, ухвала суду чи судовий наказ переглядаються у зв'язку з нововиявленими обставинами судом, який ухвалив рішення, постановив ухвалу або видав судовий наказ.

Суди не завжди дотримуються цієї вимоги закону.

Наприклад, Апеляційний суд Житомирської області рішенням від 16 травня 2007 р. скасував рішення Брусилівського районного суду Житомирської області від 12 березня 2007 р. у цивільній справі

за позовом Т.Ф. до Т.Т. про визнання особи такою, що втратила право користування жилим приміщенням; у задоволенні позову відмовив.

20 листопада 2007 р. Т.Ф. подала до Брусилівського районного суду заяву про перегляд рішення апеляційного суду у зв'язку з нововиявленими обставинами. Незважаючи на це, районний суд призначив справу до розгляду. Надалі заява Т.Ф. була «знята з розгляду» у зв'язку з надходженням такого клопотання від заявниці.

Форма і зміст заяви про перегляд рішення суду у зв'язку з нововиявленими обставинами

Як свідчить практика, у великій кількості випадків заяви про перегляд судових рішень у зв'язку з нововиявленими обставинами не відповідають за своїми формою та змістом вимогам ст. 364 ЦПК. Незважаючи на це, суди приймають такі заяви до розгляду.

Так, Ленінський районний суд м. Луганська заочним рішенням від 13 березня 2007 р. задовольнив позов К. до виконавчого комітету Луганської міської ради та Ж.В. про встановлення порядку користування земельною ділянкою, а також про визнання права власності на домоволодіння.

У листопаді 2006 р. до суду звернулася Ж.Г., яка не брала участі у розгляді справи, із заявою про перегляд рішення суду у зв'язку з нововиявленими обставинами, посилаючись на те, що на момент розгляду справи помер власник частки домоволодіння, спадкоємицею якого вона є. Зазначена заява не відповідає вимогам закону, оскільки в ній не зазначені особи, які брали участь у справі; відсутні посилання на докази, що підтверджують наявність нововиявлених обставин; не додані копії відповідно до кількості осіб, які брали участь у справі. Незважаючи на це, на підставі заяви було відкрито провадження та ухвалою суду від 25 грудня 2007 р. у задоволенні заяви було відмовлено за відсутності доказів.

Вбачається, що у разі надходження до суду заяви про перегляд судового рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами, що не відповідає вимогам ст. 364 ЦПК, правильним є застосування судом положень ст. 121 ЦПК.

Порядок розгляду заяви про перегляд рішення суду у зв'язку з нововиявленими обставинами та перегляду судового рішення, ухвали або судового наказу

Відповідно до ч. 1 ст. 365 ЦПК заява про перегляд судового рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами розглядається у судовому засіданні.

Через відсутність чіткого визначення у статті порядку прийняття заяв про перегляд судових рішень у зв'язку з нововиявленими обставинами

суди по-різному виконують цю процесуальну вимогу. Деякі суди вирішують питання про відкриття стадії перегляду судових рішень, про що постановляють відповідну ухвалу та проводять попереднє судове засідання, інші ж — ухвали про відкриття стадії перегляду не приймають і попередній судовий розгляд не проводять.

Так, після надходження до Городнянського районного суду Чернігівської області заяви К.В. про перегляд у зв'язку з нововиявленими обставинами рішення у справі за позовом К.Н. до відділу освіти Городнянської райдержадміністрації Чернігівської області про стягнення заборгованості з виплати надбавки за вислугу років та допомоги на оздоровлення, суддя цього суду ухвалою від 12 травня 2008 р. відкрив провадження у справі за заявою К.В. про перегляд рішення суду у зв'язку з нововиявленими обставинами та призначив справу до судового розгляду. Після задоволення заяви і скасування рішення суду суддя провів попереднє судове засідання і призначив справу до розгляду.

Той же суд у іншій справі за позовом С. до відділу освіти Городнянської райдержадміністрації Чернігівської області про стягнення заборгованості з виплати надбавки за вислугу років та допомоги на оздоровлення, отримавши заяву відділу освіти про перегляд рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами, перевірів, чи відповідає вона вимогам ст. 364 ЦПК, ухвалою від 27 листопада 2007 р. залишив цю заяву без руху, після усунення недоліків ухвалою призначив справу до розгляду в судовому засіданні та 25 грудня 2007 р. постановив ухвалу про задоволення заяви, скасування рішення місцевого суду і призначення справи до розгляду.

Враховуючи особливості цієї стадії судового розгляду, видається правильним порядок розгляду заяви про перегляд судового рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами, наведений в останньому прикладі, оскільки він повністю відповідає положенням ч. 1 ст. 365 ЦПК.

За результатами розгляду заяви про перегляд судового рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами суд, залежно від її обґрунтованості, може прийняти одне з таких рішень (ч. 2 ст. 365 ЦПК):

– якщо заява є обґрунтованою, то задовольнити її і скасувати рішення, ухвалу чи судовий наказ у зв'язку з нововиявленими обставинами, а також призначити справу до розгляду;

– відмовити у задоволенні заяви у разі її необґрунтованості.

Результати узагальнення свідчать, що перевірка обґрунтованості заяви про перегляд судового рішення і новий розгляд справи по суті проводяться місцевими судами в окремих судових засіданнях, що відповідає вимогам частин 2, 3 ст. 365 ЦПК.

Але у деяких справах суди, розглянувши заяви про перегляд судових рішень у зв'язку з нововиявленими обставинами і задовольнивши заяву та ска-

сувавши судові рішення, того ж дня без призначення справи до судового розгляду та без виклику і повідомлення учасників судового процесу ухвалюють нові судові рішення.

Наприклад, Ічнянський районний суд Чернігівської області, розглянувши заяву Г. про перегляд рішення цього суду у зв'язку з нововиявленими обставинами, задовольнив її і цього ж дня без призначення справи до розгляду та без повідомлення сторін про час і місце її розгляду ухвалив рішення по суті.

Відповідно до ч. 1 ст. 365 ЦПК заява про перегляд рішення, ухвали суду чи судового наказу у зв'язку з нововиявленими обставинами розглядається в судовому засіданні. Заявник та інші особи, які беруть участь у справі, повідомляються про час і місце засідання. Неявка цих осіб не є перешкодою для розгляду заяви. Але сторони повинні бути належним чином повідомлені про час та місце судового засідання відповідно до положень гл. 7 розд. I ЦПК.

Судова практика свідчить про неоднакове застосування місцевими судами ч. 3 ст. 365 ЦПК, де зазначено, що після скасування рішення, ухвали суду або судового наказу, справа розглядається судом відповідно до правил, встановлених цим Кодексом. В одних випадках місцеві суди після надходження заяви про перегляд судового рішення **формують нову справу**, окремо від відповідної справи, в інших заяви розглядаються **разом з основною справою**.

Так, суди Херсонської області з числа справ, надісланих для узагальнення, у 19 випадках сформували нові справи за заявами про перегляд судових рішень у зв'язку з нововиявленими обставинами. У 38 випадках заяви про перегляд судового рішення розглядалися спільно з основною справою.

Виявлено такі випадки і в інших областях.

Так, 13 березня 2007 р. представник відповідача Д. — С. звернувся до Новгород-Сіверського районного суду Чернігівської області із заявою про перегляд у зв'язку з нововиявленими обставинами рішення цього ж суду від 7 грудня 2006 р. Суд сформував нове провадження, розглянув заяву й ухвалою від 21 травня 2007 р. відмовив у задоволенні заяви.

Вбачається, що **правильним є розгляд заяви про перегляд судового рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами в одному провадженні зі справою, в якій ухвалене зазначене судові рішення**. При цьому слід керуватися тим, що при перегляді справи у зв'язку з нововиявленими обставинами суд розглядає не нову справу з нових правовідносин, а переглядає вже сформовану справу з урахуванням вже встановлених судом обставин.

Судові витрати

Суди по-різному вирішують питання щодо судових витрат при перегляді справи у зв'язку з нововиявленими обставинами. Деякі суди вимагають, щоб заявник сплачував судовий збір та витра-

ти на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи в суді, деякі — тільки збір або тільки витрати на інформаційно-технічне забезпечення, у деяких заявах судові витрати взагалі не оплачувались.

Відповідно до п. 10 чинного на сьогодні Порядку оплати витрат з інформаційно-технічного забезпечення судових процесів, пов'язаних з розглядом цивільних та господарських справ, який затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 21 грудня 2005 р. № 1258, за заяву про перегляд у зв'язку з нововиявленими обставинами судового рішення у цивільних справах **витрати оплачуються в розмірі, передбаченому за позовну заяву, заяву, клопотання до суду першої інстанції.**

Необхідно також зазначити, що заява про перегляд судового рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами відповідно до п. 1 ст. 3 Декрету Кабінету Міністрів України від 21 січня 1993 р. № 7-93 «Про державне мито» **судовим збором не оплачується**, оскільки не може бути віднесена до позовних заяв, апеляційних скарг або скарг на рішення, що набрали законну силу.

Форма та зміст ухвал про задоволення заяви про перегляд судового рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами

Матеріали узагальнення свідчать, що в цілому ухвали судів, якими задовольняються заяви про перегляд судових рішень у зв'язку з нововиявленими обставинами, відповідають вимогам, встановленим ст. 210 ЦПК.

Відповідно до ч. 1 ст. 366 ЦПК ухвала суду про задоволення заяви про перегляд судового наказу, заочного рішення, рішення або ухвали у зв'язку з нововиявленими обставинами оскарженню не підлягає. Однак у процесі вивчення судової практики виявлено, що деякі суди в ухвалях про скасування судових рішень у зв'язку з нововиявленими обставинами помилково роз'яснюють строк та порядок їх оскарження всупереч положенням ч. 1 ст. 366 ЦПК.

Зокрема, Варвинський районний суд Чернігівської області в ухвалі від 9 червня 2008 р. у справі за заявою К. про перегляд судового рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами роз'яснив про можливість оскарження цієї ухвали в апеляційному порядку.

Проблеми, що виникають при оскарженні ухвал щодо перегляду рішення суду у зв'язку з нововиявленими обставинами

Згідно з ч. 2 ст. 366 ЦПК у порядку, встановленому цим Кодексом, може бути оскаржена ухвала суду про відмову в задоволенні заяви про перегляд судового наказу, заочного рішення, рішення або ухвали у зв'язку з нововиявленими обставинами.

Відповідно до ч. 1 зазначеної статті ухвала суду про задоволення заяви про перегляд судово-

го наказу, заочного рішення, рішення або ухвали у зв'язку з нововиявленими обставинами оскарженню не підлягає.

Наслідком цього є те, що ухвали судів про скасування рішення, ухвали або судового наказу є остаточними і не підлягають перегляду незалежно від того, наскільки обґрунтовано їх було скасовано. Користуючись цим, суди досить часто безпідставно використовують порядок перегляду судових рішень у зв'язку з нововиявленими обставинами з метою усунення помилок, допущених ними під час розгляду справи або просто зміни ухваленого судового рішення. При цьому суди вищих інстанцій позбавлені можливості адекватно реагувати на такі порушення.

Інші проблеми, що виникають при перегляді судових рішень у зв'язку з нововиявленими обставинами

Трапляються випадки безпідставного розгляду судами у зв'язку з нововиявленими обставинами справ за відсутності належно оформленої відповідної вимоги заявника.

Наприклад, Черкаський районний суд Черкаської області 28 квітня 2007 р. розглянув за правилами провадження у зв'язку з нововиявленими обставинами два листи начальника районної інспекції державного технічного нагляду, в яких він просив переглянути рішення про визнання права власності Т. на екскаватор, а І. — на трактор. Листи ні за змістом, ні за формою не відповідали вимогам ст. 364 ЦПК. У них зверталася увага суду, що зазначені транспортні засоби зареєстровані за конкретними юридичними особами. Про перегляд справ у зв'язку з нововиявленими обставинами не йшлося. У суду не було підстав для визнання таких звернень заявками про перегляд рішень у зв'язку з нововиявленими обставинами, відкриття у них провадження та розгляду справ.

Складним для деяких судів є питання про те, чи можливо під час розгляду заяв про перегляд судових рішень у зв'язку з нововиявленими обставинами укладення сторонами **мирової угоди**.

Вбачається, що укладення миркової угоди є одним із способів вирішення спору між сторонами, тому воно передбачено, відповідно, в позовному провадженні. Розгляд судом заяви про перегляд судового рішення, ухвали або судового наказу у зв'язку з нововиявленими обставинами є стадією судочинства, під час якої суд не вирішує спору, а досліджує, чи наявні визначені законодавством нововиявлені обставини, що дають підставу для перегляду рішення. Тому укладення миркової угоди під час такого розгляду є неможливим.

Відповідно до ч. 3 ст. 365 ЦПК після скасування рішення, ухвали суду або судового наказу справа

розглядається судом за правилами, встановленими цим Кодексом. Тобто, якщо суд задовольняє вимогу заявника про перегляд судового рішення, ухвали чи судового наказу у зв'язку з нововиявленими обставинами, у разі подальшого перегляду справи в порядку позовного провадження можливе укладання мирової угоди.

Слід також звернути особливу увагу на практиці перегляду у зв'язку з нововиявленими обставинами ухвал місцевих судів про видачу виконавчих листів на підставі рішень третейських судів.

Намагаючись захистити свої порушені права, особи звертаються до суду із заявами про їх перегляд у зв'язку з нововиявленими обставинами. Склалася неоднакова практика розгляду таких заяв.

Деякі суди не приймають такі заяви до розгляду з огляду на те, що відповідно до вимог ст. 361 ЦПК предметом перегляду у зв'язку з нововиявленими обставинами можуть бути рішення суду або ухвали суду, якими завершується провадження у справі, тобто справа вирішується по суті, заява залишається без розгляду або закривається провадження у справі. Інші ухвали суду першої інстанції не можуть бути предметом перегляду у зв'язку з нововиявленими обставинами. Зокрема, ухвала про видачу виконавчого документа за рішенням третейського суду є ухвалою суду, що постановляється в порядку виконання згідно з вимогами статей 55, 56 Закону від 11 травня 2004 р. № 1701-IV «Про третейські суди», та не є ухвалою, якою вирішується спір або встановлюються перешкоди для його вирішення.

Однак в судовій практиці мали місце випадки, коли заяви осіб, які не брали участі у розгляді справи, про перегляд судового рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами приймалися до розгляду.

Наведемо кілька прикладів.

Так, Кам'янобрідський районний суд м. Луганська ухвалою від 11 жовтня 2007 р. задовольнив заяву представника виконавчого комітету Луганської міської ради про перегляд у зв'язку з нововиявленими обставинами ухвали суду від 29 грудня 2005 р. про видачу виконавчого листа на виконання рішення третейського суду про визнання права власності на нежитлове приміщення. Нововиявленою та істотною суд визнав ту обставину, що спірний об'єкт нерухомості має іншу юридичну адресу.

Цей же суд ухвалою від 1 лютого 2007 р. задовольнив заяву ліквідатора ВАТ «Луганськглавснаб» про перегляд у зв'язку з нововиявленими обставинами ухвали суду від 14 квітня 2005 р. про видачу виконавчого листа на виконання рішення третейського суду про визнання права власності на нежитлове приміщення. Нововиявленою та істотною суд визнав ту обставину, що на спірний об'єкт нерухо-

мості було визнане право власності за іншими власниками на підставі рішень місцевих судів.

Токмацький районний суд Запорізької області в 2007 р. прийняв до розгляду заяви про перегляд ухвал про видачу виконавчого документа у трьох справах. Усі заяви суд задовольнив, ухвали про видачу виконавчого документа скасував, а при новому розгляді у задоволенні двох заяв про видачу виконавчого документа відмовив, щодо однієї заяви провадження у справі закрив на підставі п. 1 ч. 1 ст. 205 ЦПК.

Вбачається, що ухвалою про видачу виконавчого документа на рішення третейського суду закінчується розгляд справи, а отже, правильною слід вважати практику тих судів, які здійснюють перегляд ухвал про видачу виконавчого документа на рішення третейського суду, коли із заявою про такий перегляд звертаються особи, зазначені у ч. 1 ст. 362 ЦПК (сторони або інші особи, які беруть участь у справі). Право на подання такої заяви мають, зокрема, треті особи, залучені до участі у третейському розгляді, навіть якщо вони не були присутні при такому розгляді.

* * *

Результати узагальнення свідчать, що суди в цілому правильно здійснюють перегляд судових рішень у зв'язку з нововиявленими обставинами. Однак виявлено випадки неоднакового застосування судами норм чинного законодавства, недотримання його положень. Серед основних проблем щодо перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами можна відзначити істотну кількість випадків такого перегляду за відсутності достатніх підстав. Також слід відзначити, що суди приділяють мало уваги положенням ст. 362 ЦПК щодо строків подання заяв про перегляд у зв'язку з нововиявленими обставинами, не завжди з'ясовуючи, чи дотримані ці строки при поданні заяв.

Вбачається, що однією з основних причин порушення судами вимог процесуального законодавства при розгляді справ у зв'язку з нововиявленими обставинами є остаточність ухвал про задоволення вимоги про перегляд рішення, ухвали або судового наказу та неможливість їх перевірки судами апеляційної та касаційної інстанцій, оскільки відповідно до ч. 1 ст. 366 ЦПК ухвала суду про задоволення заяви про перегляд судового наказу, заочного рішення, рішення або ухвали у зв'язку з нововиявленими обставинами оскарженню не підлягає. Через це немає можливості процесуально реагувати на подібні ухвали та виробити єдину практику з цього питання.